

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

O stanovanjskem vprašanju.

Piše Rudolf Šega.

II.

Kako vplivajo slaba stanovanja na zdravje.

Javna skrb za zdravje zelo napreduje. Ravno tej se imamo zahvaliti, da so izginile one strašne epidemije — kuga in kolera — vsled katerih so v srednjem veku izumirale cele dežele. Toda ene bolezni, tuberkuloze, pa vkljub napredujoči asanaciji, vkljub vsem higieničnim predpisom niso mogli zatreti. Nasprotno! Ta bolezen se je iz velikih mest razširila po krajih, katere so prej smatrali za nedotakljive. Ta bolezen se širi z napredujočo kulturo. Dandanes pač stojimo v znamenju industrije. Ljudstvo hiti z dežele v mesto, zapušča polje, njive in išče dela v tovarnah, rudokopih itd. Naravna posledica tega je, da prebivalstvo mest nerazmerno hitro narašča. In ravno to dejstvo provzroča v prvi vrsti razširjevanje tuberkuloze.

Znano je, da je umrljivost v mestih večja nego na deželi. Skupno bivanje večjega števila ljudi zvišuje umrljivost. Tako je n. pr. na Angleškem umrlo v letih 1881—1890, če je znašala gostota prebivalstva 138 stanovalcev na angleško kvadratno miljo, od 100.000 ljudi na leto 1270, če je pa znašala gostota prebivalstva 19.584 stanovalcev na angleško kvadratno miljo, 3300 ljudi. (Harald Westergaard: „Die Lehre von der Mortalität und Morbilität.“)

Ravnotako je bila na Angleškem umrljivost v industrijskih okrajih mnogo večja nego v poljedelskih. Umrlo je namreč v letih 1881—1890 od 1000 ljudi na leto:

moških:

Starost v letih	London	Lancashire	Herefordshire	Rutlandshire	Westmorland
	mestni		poljedelski		
	z n a č a j				
0—5	73·13	78·76	40·46	43·30	39·19
5—10	5·92	7—	3·91	2·65	3·36
10—15	2·91	3·52	2·16	1·92	1·97
15—20	4·03	5·10	3·47	2·91	3·45
20—25	5·43	6·34	5·59	4·46	5·07
25—35	8·62	9·16	6·38	5·12	6—
35—45	14·91	15·57	10·10	6·85	9·10
45—55	23·73	25·44	15·39	13·37	13·38
55—65	41·23	47·20	30·53	22·36	26·76
65—75	77·21	92·10	63·43	57·80	61·32
75 in več	168·23	184·63	164·90	164·88	157·61
Skupaj . .	23·19	25·62	15·87	14·55	14·87

ženskih:

Starost v letih	London	Lancashire	Herefordshire	Rutlandshire	Westmorland
	mestni		poljedelski		
	z n a č a j				
0—5	63·23	66·92	33·30	34·21	30·22
5—10	5·81	6·63	4·33	3·28	3·97
10—15	2·88	3·46	2·86	3·09	2·44
15—20	3·56	4·74	4·09	3·78	4·54
20—25	4·39	6·17	5·30	6·13	5·65
25—35	6·80	8·77	6·82	5·79	6·24
35—45	11·38	13·27	8·98	7·78	7·75
45—55	17·15	20·49	11·19	10·71	11·70
55—65	30·71	39·96	23·08	20·48	22·54
65—75	63—	79·84	52·21	50·59	52·92
75 in več	149·14	166·06	140·71	152·55	154·13
Skupaj . .	19·74	22·84	14·19	13·88	13·80

Najneugodnejše razmere so bile torej v okraju Lancashire, kjer je tudi največ industrije.

Kakor nam kaže zadnje ljudsko štetje, je umrlo v 58 večjih mestih in občinah, od katerih je največji Dunaj (1.656.662 prebivalcev) in najmanjši Sambor (14.768 prebivalcev), v letu 1900 od vsakih 1000 oseb 23·9 (Bratassevič: „Die Sterblichkeit in den größeren Städten und Gemeinden Österreichs“. Statistische Monatshefte, 37. letnik 1901, zvezek I. in II.)

Če primerjamo povprečno celo Avstrijo z Dunajem in nekaterimi industrijskimi kraji vred (Ustje 40.000, Floridsdorf 36.000, Jägerndorf 16.599, Kladno 20.189, Moravska Ostrava 24.748, Heb 33.604, Warnsdorf 21.219 prebivalcev), tedaj dobimo sledeče paralele. Umrljivost je znašala na 1000 prebivalcev:

1. Povprečno	23·9
2. Dunaj	20·7
3. Floridsdorf	21·2
4. Ustje	20·9
5. Kladno	20·7
6. Heb	26·6
7. Warnsdorf	25·6
8. Mor. Ostrava	32·3
9. Jägerndorf	18·9

Če tudi tu deloma ne moremo konstatovati neugodnih razmer, je vendar umrljivost otrok zelo velika. Če je pa vseeno povprečna umrljivost tuptam majhna, si moramo to razlagati na ta način, da so omenjeni industrijski kraji poslali invalide in bolnike zopet v one poljedelske okraje nazaj, iz katerih so prišli kot zdravi delavci.

O umrljivosti otrok naj navedemo sledeča data:

Na 10.000 prebivalcev je umrlo v letu 1900 otrok v starosti

	enega meseca	enega leta	petih let
1. Povprečno	22·8	64·2	93·7
2. Dunaj	21·7	60·3	82·4
3. Floridsdorf	33·6	96·41	127·9
4. Ustje	26·5	74·8	98·5
5. Kladno	27·2	82·7	110·0
6. Heb	20·2	57·1	71·4
7. Warnsdorf	30·2	82·3	104·2
8. Mor. Ostrava	28·3	100·2	147·1
9. Jägerndorf	22·8	68·1	92·8

Te številke so v najožji zvezi s številom porodov. Število živorojencev na 1000 prebivalcev je znašalo v letu 1900:

1. Povprečno	30·2
2. Dunaj	30·6
3. Floridsdorf	38·1
4. Ustje	34·1
5. Kladno	34·0
6. Heb	20·6
7. Warnsdorf	30·5
8. Mor. Ostrava	41·5
9. Jägerndorf	28·9

Od 1000 živorojencev je umrlo v letu 1900 v starosti do enega leta:

1. Povprečno	21·2
2. Dunaj	19·9
3. Floridsdorf	25·2
4. Ustje	22·0
5. Kladno	24·3
6. Heb	27·7
7. Warnsdorf	27·1
8. Mor. Ostrava	24·1
9. Jägerndorf	23·6

Vsled prirojene življenske slabosti je umrlo leta 1900 od 10.000 prebivalcev sledeče število otrok:

1. Povprečno	12·5
2. Dunaj	11·9
3. Floridsdorf	17·2
4. Ustje	16·2
5. Kladno	9·9
6. Heb	11·9
7. Warnsdorf	18·9
8. Mor. Ostrava	15·4
9. Jägerndorf	9·7

Število mrtvorojencev je znašalo v odstotkih porodov:

1. Povprečno	4·4
2. Dunaj	3·5
3. Floridsdorf	5·3
4. Ustje	3·2
5. Kladno	3·1
6. Heb	11·4
7. Warnsdorf	3·0
8. Mor. Ostrava	5·9
9. Jägerndorf	3·6

Navedene številke dokazujejo splošne slabe razmere z ozirom na umrljivost v industrijskih krajih in potrjujejo podatke, katere smo navedli glede Angleškega.

Kakor smo že prej omenili, je tuberkuloza razširjena posebno med industrijskim ljudstvom. V vzhodnem in zahodnem Pruskem, kjer se ljudstvo večinoma s poljedelstvom bavi, je umrlo v letih 1894—1896 od 10.000 prebivalcev 15·5, v industrijski provinci Westfalsko in rhenski provinci 30·69 oziroma 28·9 na tuberkulozi. Število rent za invalide na Nemškem je v industriji mnogo večje nego pa v poljedelstvu. Tako pride n. pr. na Saškem na 1000 zavarovanih poljedelcev 77 rent, na 1000 zavarovanih industrijskih delavcev pa 245 rent.

Če primerjamo Avstrijo z drugimi državami, tedaj vidimo, da je ravno v Avstriji tuberkuloza zelo razširjena, kajti umrlo je v različnih letih med 1890 in in 1897 od 1 milijona prebivalcev na tuberkulozi:

Velika Britanija	{ Angleško	1358
	{ Škotsko	1727
Norveško		1737
Belgija		1767

Italija	1871
Nizozemsko	1884
Dansko	1912
Irsko	2029
Švica	2031
Nemčija	2245
Švedsko	2310
Francosko	3023
Ogrsko	3184
Avstrija	3625
Rusija	3986

Da se more razširjevanje tuberkuloze s pripravimi sredstvi zabraniti, kažejo sledeče številke:

Na Nemškem je umrlo na jetiki od 1000 prebivalcev:

l. 1892	2:41
" 1893	2:43
" 1894	2:36
" 1895	2:29
" 1896	2:18
" 1897	2:17

V Avstriji je umrlo od 1000 prebivalcev na jetiki:

l. 1891	5:64
" 1892	4:97
" 1893	4:74
" 1894	5:14
" 1895	4:74
" 1896	4:78
" 1897	4:62
" 1898	4:38
" 1899	4:74
" 1900	4:93

Te številke kažejo, da so se razmere najprej zboljšale, v zadnjih dveh letih pa zopet poslabšale.

(Dalje prihodnjič.)

O volilni in zborovalni svobodi.

Ob enem z volilno reformo za državni zbor izšel je tudi zakon v varstvo volilne svobode od 26. januarja 1897 št. 18 drž. zak. Ta zakon ne ščiti samo volilne prostosti ob državnozborskih volitvah, ampak skrbi tudi za to, da se vrše odslej zborovanja in shodi zlasti pred volitvami mirno ter brez v zadnjem času tako navadnih burnih nastopov, ki so imeli za posledico razpust zborovanj.

Ker je neobhodno potrebno, da naši župani in drugi javni funkcionarji dodobra spoznavaajo ta veljavni zakon, hočemo v naslednjem obrazložiti njega določbe.

I.

Volilna svoboda.

1. Na kaj se varstvo razteza?

Varuje se volilna svoboda z novim zakonom pri volitvah a) v državni zbor, b) v deželne zbore, c) v okrajne zastope, d) v cestne odbore, d) v občinske

zastope in e) v vse druge korporacije ter zastopstva, ki so po zakonu poklicana oskrbovati javne posle na pr. v okrajne bolniške blagajne, zavarovalnice zoper nezgode itd.

Ne samo državnozborske volitve bodo torej tega posebnega varstva deležne, ampak tudi občinske volitve

2. Kaznjiva dejanja.

Kaznjiva dejanja delimo po njih kazenski kvalifikaciji v tri vrste:

a) v politične prestopke, ki jih kaznuje politična okrajna oblast (glavarstvo),

b) v navadne kazenske prestopke, ki pridejo v presojo okrajnim sodiščem, in

c) v pregreške, kojih preiskava in kaznovanje pripada sodnim dvorom (okrožnim in deželnim sodiščem).

3. Kazni.

Kazni so glede višine jako različne in bomo navedli pri vsakem kaznjivem dejanju višino. Stopinje kazni so pa tri:

a) za politične prestopke redovne globe v denarju:

b) za kazenske prestopke navadni zapor, ki se da spremeniti v denarno kazen in

c) za pregreške včasih navadni, včasih pa hudi zapor. Zadnje vrste (hudi) zapor ni spremenljiv v denarno kazen, nego ga mora vsak obsojenec presedeti.

4. Volilno podkupovanje.

Podkupovanja imamo dve vrsti, aktivno in pasivno.

Aktivno je podkupovanje, če kedo bodisi volilcu ali kateri tretji osebi obljubi ali dá kako premoženjsko korist v ta namen, da doseže od kakega volilca, da se volitve vzdrži ali da glasuje za kakega gotovega kandidata.

Pasivno pa je podkupovanje na strani onega, ki si dá obljubiti ali sprejme kako premoženjsko korist v gori označeni namen. Zlasti je tudi kaznjivo kot pasivno podkupovanje, če se kedó ponudi, da proti naklonitvi premoženjske koristi glasuje v določenem zmislu ali da od volitve izostane.

Če torej na pr. A obljubi B-u, za to, da ne pride k volitvi 100 K in B to obljubo sprejme, se je zakrivil A aktivnega, B pa pasivnega podkupovanja.

Kaznjivo je podkupovanje ne glede na to ali je A izročil B-u obljubljenih 100 K ali ne, istotako je za kazen brez pomena, če je B res od volitve izostal; dovolj je, da sta se A in B pred volitvijo resno dogovorila, kakor gori rečeno.

Podkupovanje je kaznjivo kot pregrešek in sicer s hudim zaporom od enega do šest mesecev. Razven tega pa zapade v korist občinskega ubožnega zaklada to, kar se je pri podkupovanju dalo oziroma obljubilo.

5. Javno pogoščevanje volilcev.

Da je pogoščevanje volilcev kaznjivo, se mora isto vršiti *a)* na dan volitve, *b)* javno in *c)* mora biti brezplačno ali proti navideznim cenam.

Javno je pogoščevanje v gostilniških ali pivniških ter na vseh drugih vsakomur pristopnih prostorih.

Pogoščevanje se kaznuje kot političen pregrešek z redovno globo od 10—200 K.

6. Siljenje.

Pregreška siljenja ob volitvi se zakrivi, kedor hoče volilca prisiliti, da v gotovem zmislu glasuje ali da se volitve vzdrži, na ta način

a) da se njega ali ž njim v zvezi stojećih oseb s hudim dejanjem (pretepanjem, klofutanjem itd.) loti,

b) da jim prizadene škodo na telesu, svobodi, časti, premoženju ali dohodku, — ali

c) da jim z zlom, navedenim pod *a)* in *b)*, samo preti,

d) da z volilcem v zvezi stojećee osebe oplašiš s tem, da jim prizadene ali zapreti druga občutna zla.

Kazen za to je strogi zapor od enega do šestih mesecev, pod obtežilnimi okolnostmi pa celo do enega leta.

Enako se kaznuje, kedor po volitvi učini katero izmed dejanj naštetih pod *a)* do *d)* zaradi tega, ker je volilec glasoval drugače, kakor je dotičnik nanj vplival

7. Razširjenje lažnjivih poročil.

Včasih se je dogajalo, da so ob volitvah začeli politični nasprotniki razširjati razna lažnjiva poročila tako na pr. da je nasprotni kandidat odstopil, napovedovali so napačen čas in kraj volitve, sploh so razširjali vesti, ki so volilce od volitve odvrčale ali drugače nanje vplivale, ker se ti v zadnjem času niso mogli več prepričati, kako stvari stoje.

Da se taka lažnjiva poročila preprečijo, jih kaznuje novi zakon z navadnim zaporom od enega tedna do treh mesecev.

8. Popačenje volitve.

Popačenje volitve (Wahlfälschung) je pregrešek, ki se kaznuje z navadnim, pod obtežilnimi okolnostmi pa s strogim zaporom od enega do šest mesecev.

Zakrivi se tega pregreška lahko na štiri načine:

a) kedor glasovanje ali njega končni izid popači ali ponaredi; kaj takega more storiti navadno samo kak član komisije, ki glasove zapisuje;

b) kedor izročeno mu glasovnico drugače izpolni, kakor mu je naročeno; to je navadni agitatorski greh;

c) kedor kot nevolilec s ponarejeno ali popačeno izkaznico (legitimacijo) voli;

d) kedor s tujo legitimacijo brez sporazuma ali proti volji dotičnega volilca glasuje. Prepovedano je s tujo legitimacijo seveda voliti tudi s privolitvijo volilca. Toda o tem spodaj.

Seveda je v vsakem teh slučajev potrebno, da se storilec zaveda svojega dejanja, da torej ne dela v zmoti, ampak premišljeno.

9. Oviranje pri volitvi.

Pod oviranjem razumemo:

a) če kedo zabrani na kakoršensibodi način volilcu oddati glas,

b) če si krivično prilasti tuje izkaznice ali glasovnice, da bi s tem dotičnemu volilcu odvzel možnost, se volitve udeležiti,

c) če si pod *b)* navedene tuje volilne listine prisvoji, da bi ž njo volila katera neopravičena oseba,

d) če kedo take volilne listine, ki so mu bile za druge izročene, pridrži ali vedoma nepravim osebam izroči, in

e) če kedo zlasti od njega odvisnim osebam ne sicer proti njihovi volji, vendar pa samolastno izpolni glasovnice, hoteč na ta način nanje vplivati, kako naj volijo.

Po črki *d)* se zlasti lahko pregrešijo uradne osebe, ki jim je izročeno dostavljanje volilnih listin; po črki *e)* so pa mnogo grešili razni tovarniški ravnatelji in drugi uradniki, ki so delavcem, ne da bi jih vprašali, izpolnjevali glasovnice, kakor se jim je zljubilo.

Oviranje ob volitvi se kaznuje kot pregrešek z zaporom od enega tedna do treh mesecev.

10. Neopravičeno izvrševanje volilne pravice.

Neopravičeno izvrševanje volilne pravice je prestop, kazniv z zaporom od enega tedna do treh mesecev.

Aktivno je to neopravičeno izvrševanje, če kedo sporazumno z volilcem v njegovem imenu voli, pasivno pa, če kedo povzroči ali pripusti, da kedo drugi namesto njega glasuje.

Iz tega se razvidi, da ima vsakdo sam za-se voliti ali pa, kjer volilni zakon to izrecno pripušča, po pooblaščenju.

11. Onemogočenje volitve.

Ta pregrešek se da učiniti samo tedaj, ko je volitev že v teku. Če kak volilec ali član volilne komisije ali kaka tretja oseba tekom volitve ozir. po končanej volitvi glasovni zapisnik ali glasovnice četudi samo deloma odstrani, razmeče ali nerabne stori, se kaznuje s strogim zaporom od enega tedna do šest mesecev.

12. Kršenje volilne tajnosti.

Kedor pri tajnih (pismenih) volitvah namenoma in z nepostavnim pripomočkom poizve, kako je ta ali oni volilec glasoval, se zakrivi prestopka, ki se kaznuje z navadnim zaporom od enega tedna do treh mesecev.

13. Oviranje pri kandidaturi.

Ravno tako kakor je prepovedano siljenje volilca na način opisan gori pod 6. a), b) in c), je kaznjivo kot pregrešek tako vplivanje na kandidata, če se zgodi z namenom, ga odvrniti od kandidature.

Kazen za to je navadni zapor od enega do šest mesecev.

14. Posledica kazni.

Pravico voliti in voljenim biti, torej aktivno in pasivno volilno pravico izgubi za dobo šestih let po prestani kazni, kedor je bil obsojen zaradi pregreškov naštetih gori pod 4., 6., 8., 9. in 11.

Vendar se mora teh pregreškov zakriviti pri državnozborskih ali deželnozborskih volitvah, da izgubi volilno pravico. Kedor kaj takega stori pri občinskih ali drugih volitvah, tega ne zadene izguba volilne pravice.

Konečno moramo še pripomniti, da se ta izguba razteza samo na volitve v državni zbor, v deželne zbore, v okrajne in občinske zastope. V druge javne korporacije in zastope sme obsojeni še voliti.

II.

Zborovalna svoboda.

1. Preprečenje zborovanja.

Novi zakon varuje:

a) volilne shode t. j. zborovanja, kjer razvija kandidat svoj program, kjer se volilci razgovarjajo o volitvah,

b) poročevalne shode t. j. zborovanja, na katerih poslanec o svojem delovanju poroča in konečno

c) vsa druga zborovanja, pravilno sklicana po društvenem ali zborovalnem zakonu.

Pregreši se, kedor sam ali v zvezi z drugimi prepreči gori našeta zborovanja s tem, da

a) zabrani vstop osebam, ki imajo pravico shoda se vdeležiti,

b) na zborovanja neopravičeno udere,

c) izriva navzoče osebe, zlasti predsednike ali sklicatelje shoda,

d) se s silo upira onim sklicateljevim ali predsednikovim odredbam, ki imajo namen, vzdrževati redni tek zborovanja.

Kazen za ta prestop je redno navadni zapor od enega tedna do treh mesecev. Pri obtežljivih okoliščinah pa je prisoditi zlasti povzročiteljem strogi zapor do šestih mesecev.

2. Neopravičena udeležitev zborovanja.

Če je bilo kako gori pod II. 1. navedeno zborovanje določeno samo za volilce, za ude kakega društva ali za vabljenе udeležnike, je vsakemu drugemu prepovedano se shoda udeležiti.

Kedor se zoper to pregreši, se ima pri politični oblasti kaznovati z redovno globo od 10 do 200 K.

III.

Posebne določbe.

Zakon o varstvu volilne in zborovalne svobode se bo moral po vseh občinah z lepaki vedno razglasiti, kakor naglo se razpišejo volitve v državni ali deželni zbor. Glavne določbe zakona se imajo vrhu tega napisniti zadaj na vsaki legitimaciji.

V veljavo je stopil ta zakon dne 30. januarja t. l., torej z dnem, ko je bil razglašen. Veljal je potemtakem že za vse občinske in druge volitve v javne zastope in za vsa zborovanja, ki so se vršila dne 30. januarja in pozneje.

Vprašanja in odgovori.

50. Županstvo Kr. V. pri V. G. (Kranjsko).

Vprašanje: V naši občini služi že deseto leto dekla. Gospodar je noče dati iz službe, ker je pridna. Tudi občina ji nima kaj očitati. Kako bi se dalo preprečiti, da ne dobi ta dekla pri nas domovinske pravice potom priposestovanja?

Odgovor:

Ne bo šlo! Izgnati je ne morete; čitajte § 10 obč. reda in pa ukaz notranjega ministrstva od 22. aprila 1901 št. 13196, ki se je svoj čas vsem občinskim uradom doposlal. Domovinska novela iz l. 1896 ima ravno namen takim ljudem, kakoršna je Vaša dekla, pripomoči do domovinske pravice tam kjer dolgo bivajo.

51. Županstvo K.

Vprašanje: 1.) Koliko časa sme krošnjar v občini, kjer mu je županstvo knjižico vidiralo, krošnjariti?

2.) Ali sme krošnjar prodajati svoje blago tržne dni, ob nedeljah i. t. d., ako se nastani v kaki veži ali lopi?

3.) V občini imamo 3 osebe, ki krošnjarijo z manufakturnim blagom vedno le v domači občini in prav bližnjih krajih. Ali smejo na ta način škodovati domačim trgovcem?

4.) Katero oblast se mora prositi, da se zabrani krošnjarenje v občini?

Odgovor:

1.) in 2.) § 1 krošnjarskega patenta pravi: »Pod krošnjarenjem se razume trženje od kraja do kraja in od hiše do hiše brez določene prodajalne«. Iz tega posnamete, da ni krošnjar glede bivanja v kaki občini vezan na kak določen čas, da pa na drugi strani po lopah in vežah ne sme prodajati.

3.) Mislimo, da ne boste nič opravili proti stalnemu krošnjarjenju v domači občini, ker zakon ne ukazuje, da bi moral krošnjar tržiti izven domače občine, nasprotno se nekteri krošnjari z vednostjo oblasti omejujejo na domači kraj in njega okolico. Sicer pa poskusite pri glavarstvu s pritožbo; znabiti dosežete kaj.

4.) Krošnjarenja z manufakturnim blagom ne boste preprečili. Vi mislite gotovo na ono novo postavno določbo (§§ 59 in 60 obrtnega reda v sestavi iz l. 1902), po kateri sme politična deželna oblast na predlog občinskega zastopa prepovedati krošnjarenje iz zdravstvenih in tržnopolicijskih ozirov. Toda ta določba se tiče samo predmetov vsakdanje uporabe kakor n. pr. mleka, sadja, sočivja, lesu i. t. d.

52. Županstvo T.

Vprašanje: Ali morajo biti volilni imeniki na vpogled tudi nevolilcem ali samo volilcem?

Odgovor:

Volilni red jasno pravi, da se mora vsakomur dovoliti vpogled torej tudi nevolilcem. Vsaka omejitev

vpogleda je nedopustna in bi bile vsled tega lahko volitve neveljavne. Javen, vsakomur dopusten vpogled je zato potreben, ker se še-le po končanem reklamacijskem postopku izkaže, kedo je volilec in kedo ne. Kadar se imenik razgrne, se tega še ne ve. Lahko se kak volilec iz imenika po pomoti izpusti, a če bi se mu kot takemu »nevolilcu« ne pustil vpogled, bi bila to zanj očitna krivica. Tako govori tudi sodba upravnega sodišča od 28. dec. 1901 št. 9416 (Budw. št. 728).

53. Občinski urad V. (Goriško).

Vprašanje: Tu biva omožena ženska, ki živi že 10. leto ločena od svojega moža, ki je pa v drugo občino pristojen in tam biva. Ločitev ni sodnijsko izvršena ampak prostovoljna. Ali more navedena ženska dobiti tu domovno pravico (domovinstvo) po 10letnem nepretrganem bivanju v tej občini? Ker je tudi brezposelna in večinoma z beračenjem živi sebe in svojega otroka, ker nima nikakih poselskih bukvic, ali ima občina pravico jo potirnim potom odvesti v njeno pristojno občino?

Odgovor:

Iz §§ 7 in 11 domov. zakona iz leta 1863 sledi jasno, da ima poročena ženska domovinsko pravico samo v moževi pristojni občini. Izjeme so mogoče samo pri s o d n o ločenih ženah. Zakon odločno povdarja sodno ločitev, iz česar sledi, da navadna dejanska ločitev nima istega učinka kakor sodna.

Ker pa v Vašem vprašanju povdarjate, da je ločitev »prostovoljna« in ne »sodna«, Vas moramo opozoriti, da imamo ločitve 1.) sodne in 2.) izvensodne ali dejanske. Sodne pa delimo zopet a) v prostovoljne in b) v neprostovoljne.

S o d n a je ločitev tedaj, če jo je sodišče izreklo ali dovolilo. Če sta oba zakonca za ločitev prosila in se o vseh pogojih ločitve dogovorila, potem izreče sodišče takozvano prostovoljno ločitev. Za tako ločitev je pristojno okrajno sodišče. — Ako pa sta se zakonca zaradi ločitve pravdala in je prišlo do sodbe, potem je ločitev neprostovoljna. Te vrste ločitev pa pristoji okrožnim in deželnim sodiščem.

Vsaka druga ločitev je izvensodna (dejanska). Če Vas prav razumemo, ste hoteli Vi tudi govoriti o taki izvensodni ločitvi. V tem slučaju ostane Vaša ženska pristojna, kamor je pristojen njen mož. Če pa je pri okrajnem sodišču prostovoljno ločena, potem pridobi pri Vas lahko po desetletnem nepretrganem bivanju domovinsko pravico, če izpolni tudi druge postavne pogoje.

Za pojasnilo družega vprašanja je merodajen § 11 obč. reda, ki pravi, da se t u j c e m, ki svoje domovinstvo dokažejo, ne sme jemati pravica bivanja v občini, dokler živijo neomadeževano in dokler niso javni milodarnosti nadležni. Če je torej res Vaša ženska brezposelna in živi le od beračenja, potem jo po našem mnenju iz občine lahko izženete. Za to je pa treba sklepa občinskega odbora.

54. Županstvo K.

Vprašanje: 1.) Ali je občinski odbor opravičen predpisovati, kedaj naj se skliče seja obč. odbora?

2.) Ali zamore dati odbornik svoj predlog sam (samovoljno) ter proti volji župana kot predsednika, na glasovanje in če je potem tak sklep, ako je bila večina zanj, veljaven?

Odgovor:

1.) Župan mora sklicati sejo, če to zahteva vsaj tretjina odbornikov, tembolj če jo hoče imeti ves odbor — (§ 41 obč. reda).

2.) Pravilno je, da daje župan predloge odbornikov na glasovanje in sicer je njegova dolžnost, dati vsak postaven predlog v pretres ter glasovanje. Če pa tega on ne stori in če odbornik potem sam proti volji županovi

povzroči glasovanje, je tako postopanje seveda nepravilno, a sklep, ki se tako sprejme, je le veljaven. Vendar župan tako glasovanje lahko prepreči, če se od seje odstrani. Potem je nadaljna seja po § 45 obč. reda neveljavna.

55. Županstvo I. (Štajersko).

Vprašanje: Pri zadnji tukajšnji odborovi seji je prišla na razpravo neka popolnoma jasna stvar zaradi domovinske pravice neke ženske. Bilo je navzočih ravno dve tretjini odbornikov. Ker je nekdo zadevi oporekal, je župan izjavil, da se mu tako klatenje ne zdi umestno, na kar je dotični odbornik od seje odšel, vsled česar je ista postala nesklepčna. Sedaj namerava odbornik župana tožiti, češ da ga je s tem nazival klateža.

1.) Ali je to kaznjivo, kar je župan rekel o klatenju?

2.) Kako je v prihodnje postopati, ker namerava »razžaljeni« odbornik še druge pregovoriti, da ne pridejo k sejam, boteč iste napraviti nesklepčne?

Odgovor:

1.) Županove besede niso razžaljive, ker beseda klatenje pomeni v tem slučaju toliko kot zavlačenje ali prazno govorjenje. Klatež je pa navadna psotka, ki se je iz gorjenjih besed nikakor ne da izvajati, ker niso bile tako mišljene.

2.) Da se Vam stvari, ki pri prvi nesklepčni seji niso prišle do zaključka, pravilno rešijo, postavite jih še enkrat na dnevni red nove seje, ki jo za to skličete. Po § 38 štajerskega občinskega reda je druga seja sklepčna že tedaj, če je navzoča vsaj p o l o v i c a občinskih odbornikov. Če Vam jih pa niti polovica k drugi seji ne pride, potem Vam ne preostane družega, kakor vse izostale odbornike v zmislu 4. odstavka § 38 obč. reda kaznovati z globo do 20 K. To kazni smete sicer izreči tudi tedaj, če pride k drugi seji polovica odbornikov in sicer nad vsemi onimi izostalimi odborniki, kojih neprihod spozna odbor za neopravičen.

Opozorimo Vas pa, da se sme pri drugi seji pravo-veljavno sklepati (ob navzočnosti samo polovice vseh odbornikov) le o onih stvareh, ki se pri prvoklicani nesklepčni seji niso rešile. Stvari, ki niso bile na dnevnem redu prve seje, se smejo reševati samo ob navzočnosti dveh tretjin vseh odbornikov.

56. Županstvo I. B.

Vprašanje: § 28. toč. 12 občinskega reda se glasi:

V domače področje občine spada, da ljudi, ki se pravdajo med seboj, poskuša poravnati po možeh, izvoljenih izmed občine.

Ali je občina opravičena in primorana po obstoječih zakonih posredovati? Ali se ni v tem oziru kaj spremenilo?

Odgovor:

Občina kot taka ali nje starešinstvo nista primorana pri poskusih poravnave posredovati, pač pa takozvani p o s r e d o v a l n i u r a d, ki naj bi obstojal v vsaki občini. — Občinske posredovalne urade je uvedel državni zakon od 21. septembra 1869 št. 150 drž. zak. Natančnejša določila za te vrste uradov so pridržana deželnim zakonom. — Na Kranjskem imamo za to deželni zakon od 11. maja 1873 št. 24 dež. zak. Če se za stvar zimate, boste morali cel zakon pazno prečitati. — Vendar Vas opozorimo, da je zakon zelo pomanjkljiv in strankam, ki se pravdajo, ne more mnogo pomagati, ampak samo m i r o l j u b n i m strankam. — Glavne določbe so: Pri stvareh in denarnih terjatvah izpod vrednosti 600 K se smejo vršiti poskusi poravnave pred posredovalnim uradom in ima posredovalni urad sklenjeno poravnavo tudi na zapisnik spisati. Ta poravnava ima potem isto moč, kakor če bi bila pred sodiščem sklenjena in zapisana. — Posredovalni urad se sestoji iz mož, ki jih do-

loči oziroma izvoli občinski odbor, toda jih ne sme v enem uradu biti manj kot trije. — Za sklenjene poravnave se mora imeti posebno knjigo, v katero se iste zapisujejo. — Zaupni možje, ki tvorijo posredovalni urad, se volijo na tri leta, in ni treba, da bi bili člani občinskega odbora, pač pa morajo biti vsaj 24 let stari. — Poravnati se seveda sme samo v onih slučajih, če se obe stranki na posredovalni urad zjedinita in pri njem oglasi. Nihče se pa ne more siliti, da bi iskal pravico pred posredovalnim uradom. — Ustanoviti se mora posredovalni urad v vsaki občini, kjer to občinski odbor sklene. — Vse podrobneje najdete v gori navedenih zakonih. — Izmed jugoslovanskih kronovin imata enake deželne zakone Koroška od 10. februarja 1873 št. 19 dež. zak. in Dalmacija od 10. februarja 1873 št. 16 dež. zak.

57. G. M. B. v Šenčurju.

Vprašanje: Ako se sprejme vdova v domovinsko zavezo po določilih domov. novele iz leta 1896, nastane vprašanje, ali dobijo nje nedoletni zakonski otroci ž njo vred domovinsko pravico v novi občini, ali ostanejo pristojni tje, kamor je bil njihov oče (mož vdove) ob času smrti?

Odgovor:

§ 12 domov. zakona iz l. 1863 pravi, da sledijo nedoletni zakonski otroci spremembi očetove pristojnosti. — Če pa mati-vdova spremeni domovinsko pravico, se to otrok ne tiče, nego ostanejo pristojni v očetovo občino. Tako je upravno sodišče že opetovano razsodilo. (Glej Budwinsky št. 2216 in 9885).

58. Županstvo na Č.

Vprašanje: Ali je dovoljeno županstvu imeti dva občinska pečata, tako da bi bil eden stalno v občinski pisarni, drugi pa pri županu na njegovem domu, ki je od pisarne zelo oddaljen?

Odgovor:

Da! Toda župan je odgovoren za vsako zlorabo pečata. Skrbeti mu je torej, da sta oba pečata tako spravljena, da ne prideta v nepoklicane roke.

59. Županstvo Č.

Vprašanje: V naši občini sta bila svoj čas vsakoletno dva sejma, sedaj pa že več let ne tako, da se je sejm čisto pozabil. Ali bi se smela ta dva sejma prodati v drugo občino?

Odgovor:

Ne! Letne sejme sme imeti občina le na podlagi koncesije, ki jo ji da deželna politična oblast. Če hoče torej Vaša sosedna občina imeti dva Vaša sejma, mora samostojno zanja prositi pri deželni vladi. Ako ne bo od nobene prizadetih strani kekega ugovora, bo sejma gotovo dobila, zlasti ako Vi svojo koncesijo za Vaša dva sejma odložite. — Za vsak sejm bo morala sosedna občina plačati po 63 K pristojbine. — Brez dovoljenja deželne vlade pa ne morete sejmov prenesti ozir. prodati.

60. Županstvo R.

Vprašanje: Se-li sme zahtevati za vsprejem v občino na podlagi naddesetletnega bivanja kak prispevek za občinsko blagajno?

Odgovor:

Ne! § 9 domovinske novele iz leta 1896 pravi, da se za tak sprejem ne sme pobirati nikaka pristojbina. Da, celo za prostovoljni sprejem se ne sme drugače pobirati pristojbin razven, če to dovoljuje poseben deželni zakon. Pri Vas seveda takega zakona še nimate.

61. Županstvo B.

Vprašanje: Dne 5. februarja je umrla vdova M. B. v B. Ker je bila že septembra 1906 nad deset let v občini B., prosimo za pojasnilo, če se sme naknadno prositi za sprejem v tamošnjo občinsko zvezo? Umrla je namreč zapustila pet nedoletnih otrok.

Odgovor:

Sedaj prositi za sprejem vdove v njeno občinsko zvezo bivališča Vam za otroke prav nič ne pomaga, ker nedoletni otroci pri spremembi pristojnosti z a k o n s k i h starišev pač sledijo očetu, ne pa vdovi-materi. Če je kateri izmed otrok umrl vdove nezakonski, lahko prosite za sprejem vdove tudi še po njeni smrti in sledil ji bo v pristojnosti nezakonski otrok. Zakonski otroci pa ostanejo pristojni, kamor je bil njih oče ob času smrti.

62. Gospod A. S. na B.

Vprašanje: 1.) § 8 kranjskega volilnega reda pravi, da more moški dati pooblastilo, ako ni zadržka v § 3 odst. a) b) in c). Kljub temu ste v zadnji številki trdili, da kranjski obč. volilni red ne pozna za moške pooblaščenec. Kako je to umeti?

2.) Kateri zakon določa, da smejo postavni zastopniki več kot dvakrat, namreč več kot za-se in še za enega drugega volilca voliti?

Odgovor:

1.) § 8 obč. volilnega reda napak umevate. Ta § namreč ne določa, kedo sme pooblastilo dati, nego kedo sme pooblaščen biti. Skoraj vsi avstrijski občinski volilni redi priznavajo le izjemoma, da smejo biti moški pri volitvah s pooblastili zastopani. Na to se nanaša tudi naša trditev v zadnjem listu. Kakor razvidite iz dotičnega vprašanja, je hotel nekdo, ki v občini biva, pri volitvi imeti pooblaščenca. Z ozirom na to vprašanje smo odgovorili, da kranjski volilni red ne pozna pooblaščenec za moške, zlasti če so doma. Kedaj sme moški za občinske volitve dati drugemu pooblastilo, to določa naš kranjski obč. vol. red v § 4. Ti slučajji so pa izjemni in se ozirajo zlasti na javne službe.

2.) Omejitev enkratne volitve s pooblastilom določa na Kranjskem § 8 vol. reda, kjer pravi: »Pooblaščenec sme samo enemu volilcu za namestnika biti«. Iz tega sledi jasno, da je ta določba namenjena samo za pooblaščenca t. j. one, ki so dobili pooblastilo. Ne velja pa ta omejitev za postavne zastopnike, kar se sicer razvidi tudi iz § 6, ki pravi, da za korporacije volijo zastopniki v zmislu zakona ozir. pravil, ali pa njih pooblaščenca. Volilni red torej sam dela razliko med zastopniki in pooblaščenca. Oče je n. pr. postavni zastopnik svojih otrok, a ne njih pooblaščenec, istotako je župnik postavni zastopnik cerkve ozir. nadarbine i. t. d. Sploh je pa to stališče že opetovano zavzelo upravno sodišče. Tako pravi sodba od 1. aprila 1896 št. 2026 (Budw. št. 9508): Določba, da sme pooblaščenec pri volitvi namestovati samo enega volilca, se nanaša samo na zastopnike iz pogodb (pooblastila), a ne tudi na postavne zastopnike.

63. Župavstvo R.

Vprašanje: V vas U. pridere ob nalivih iz gojzda po občinski poti precej velika voda, ki ne poškoduje samo poti, ampak tudi nekatere hiše spravi v naliv. Lastniki teh hiš so vložili pri glavarstvu prošnjo za neškodljivo odpeljavo te vode. Po načrtu, ki se je izdelal, bi se imela voda odvajati po posebnem kanalu, ki pa ne teče ves čas po občinski poti, ampak je izpeljan zaradi ugodnejšega in lažjega dela ter v svrhu prihranitve mnogih stroškov, tudi po nekaterih sosednjih zemljiških parcelah.

Ali je dotične mejaše mogoče prisiliti, da odstopijo za ta kanal potrebni svet ozir. da dovolijo proti odškodnini to delo izvršiti?

Odgovor:

Če se z mejaši zaradi odkupa potrebnega sveta ozir. zaradi odškodnine ne morete zediniti, potem prosite pri okrajnem glavarstvu za razlastitveni (ekspropriacijski) postopek, ki je za take vodne stavbe dopusten v zmislu § 48 državnega vodnega zakona od 30. maja 1869 št. 93 drž. zak. in v zmislu § 29 kranjskega vodnega zakona od

15. maja 1872 št. 16 dež. zak. Posebej še vreja odvajanje gorskih voda državni zakon od 30. junija 1884 št. 117 drž. zak. Obširneje o teh zakonitih določbah razpravljati, ne spada v okvir našega odgovora. — Oskrbite si navedene zakone in jih preštudirajte. — Sicer je pa dovolj, če se v prošnji za razlastitev okrajnemu glavarstvu izkažete, da je kanalizacija vode iz javnih ozirov potrebna. Vse daljno bo itak glavarstvo samo pri posebni komisiji ukrenilo.

Razne vesti.

Opozoritev! Vse one gg. naročnike, ki kate številke našega lista niso dobili, prosimo, da se takoj z reklamacijami oglase. Reklamuje naj se z listom papirja (kvartni format), ki naj se na polovico pregane. Na zunanjo stran pride gori napis: Reklamacija!, v sredini pa naslov: „Upravništvu Občinske Uprave v Ljubljani“. Notri naj se zapiše: Prejel nisem številke — —. Spodaj pa natančen podpis, naslov ter označba zadnje pošte. — Reklamacije so poštne prostee!

Kako Bled raste, se lahko vidi iz sledečega izkaza: Hiš so imele posamezne vasi: Grad leta 1890 — 90, leta 1900 — 121, leta 1906 — 143; Zagorice leta 1890 — 41, leta 1900 — 56, leta 1906 — 65; Želeče leta 1890 — 34, leta 1900 — 50, leta 1906 — 53; Mlino leta 1890 — 65, leta 1900 — 77, leta 1906 — 85; Rečica leta 1890 — 51, leta 1900 — 58, leta 1906 — 79. Skupaj hiš: leta 1890 — 281, leta 1900 — 362, leta 1906 — 425. — Torej je zrastle od leta 1890 do 1906 skupaj 144 hiš, to pa ne kakih malih bajtic, ampak večinoma lepe vile ali pa okusna vilam podobna poslopja, čeprav so jih zidali manj premožni posestniki.

Nedeljska kmetijska šola v Krškem. Leta 1905 do 1906 v Krškem zapričeta nedeljska kmetijska šola za odrasle kmečke sinove, se tudi letos zopet nadaljuje in sicer se je otvorila z decembrom in bo trajala do aprila. Poduk traja vsako nedeljo od 10. do 12. ure dopoldne ter se vrši v meščanski šoli v Krškem. Letos poučujejo deželni komisar Fr. Gombač o vinarstvu, sadjarstvu, umnem gospodarstvu in kmetijstvu sploh (vsako drugo nedeljo), dr. Janko Hočevar o zapuščinskih, pravnih in drugih kmetijstvu zadevajajočih zakonih; dr. Tomaž Romih pa o kmetijskem knjigovodstvu, agrikulturni kemiji in računstvu. Tega za mlade moči važnega poduka se sicer udeležujejo cel čas eni in isti poslušalci, ker se vsakokrat o drugem predmetu govori, udeležiti se ga smejo pa tudi drugi poslušalci kadar in kolikorkrat se jim poljubi. Poduk je brezplačen.

Zdravstveno okrožje Vrhnika si je izvolilo sledeči odbor: župani Ivan Stanovnik iz Horjula, Valentin Rihar iz Polhovega gradca, Anton Kobi iz Preserja, Pavel Sečnik od Sv. Jošta, dalje svetovalci Ivan Drašler iz Borovnice, Janez Čepin iz Horjula, Lovro Založnik iz Polhovega gradca, Karol Majer z Vrhniko ter Josip Pristov, župnik horjulski.

Promet s tujci na Kranjskem. V preteklem letu se je ta promet na Kranjskem v obče prav ugodno pomnožil, kajti vsi kraji in vsa letovišča in toplice, ki

jih tujci obiskujejo, izkazujejo napram letu 1905 večje število obiskovalcev (tujcev seveda!). Tako je naraslo, oziroma se pomnožilo leta 1906 število tujcev v Ljubljani za 5.200, na Bledu za 10.200, ostala Gorenjska v obče za 3.540; kamniško Kneippovo zdravilišče za 1.020; Postojna za 2.440, Planina, Vipava, Cerknica, Rakek, Logatec in Notranjsko v obče za 920; Novo mesto za 1.280, Kostanjevica, Krško, Kočevje, Črnomelj, Višnja gora in ostala Dolenjska za 2.600, Toplice za 280. Ves ta promet pomeni za deželo, oziroma posamezne sloje prebivalstva — dobiček in reklamo. Ko bi se bili pa začeli mi sami že pred 10—15 leti brigati za reklamo, bi nas tujci danes že okolu in okolu poznali in poveličevali naravno krasoto naše dežele. Poštene, zmerne cene za jed, pijačo in stanovanja, potem bomo na zunaj uživali kredit in hvalo, in če pa bomo razupiti. Tako postopanje pa odžene vse tujce iz dežele in noben boben jih ne spravi več notri!

Novi člani okrajnih šolskih svetov. Deželni odbor je imenoval svoje zastopnike v okrajnih šolskih svetih. Imenovani so bili ti-le gospodje, in sicer za okraj: I. Ljubljanska okolica: Franc Košak, deželni poslanec v Grosupljem; Gabrijel Jelovšek, posestnik na Vrhniko. — II. Litija: Luka Svetec, c. kr. notar v Litiji; Janez Videgar, župnik v Št. Vidu. — III. Kamnik: Andrej Mejač, deželni poslanec v Komendi; Anton Stare, graščak v Mengšu. — IV. Kranj: Profesor dr. Perne v Kranju; Janko Urbančič, grajščak v Turnu. — V. Radovljica: Josip Pogačnik, deželni poslanec v Podnartu, Ad. pl. Kappus v Kamnigoricu. — VI. Krško: Viljem Pfeifer, deželni poslanec v Krškem; Iv. Globočnik, grajščak na Dobravi. — VII. Novo mesto: Josip Zorc, župan v Kandiji; grof Rudolf Margheri, deželni poslanec. — VIII. Črnomelj: Janko Puhek, posestnik v Črnomlju; Davorin Vukšinič, oskrbnik v Metliki. — IX. Kočevje: Rudolf Schadinger v Kočevju; Fr. Višnikar, deželnosodni svetnik v Ribnici. — X. Logatec: Ivan Sicherl, posestnik v Spodnjem Logatcu; Franc Modic, posestnik v Lahovem. — XI. Postojna: Janez Zupan, župnik v Hrenovicah; Franc Arko, deželni poslanec v Postojni.

Književnost.

Najnovejši „**Splošni naslovnik**“ uradov, tvrdk in zasebnikov, glavnega mesta Ljubljane in cele kranjske dežele, je ravnokar dotiskan in se dobiva pri založniku knjig in tiskovin Dragotinu Hribarju v Ljubljani. Knjiga obsega nad 500 velikih strani ter prinaša med drugim tudi vsa županstva s župani na Kranjskem; vse trgovsko-sodno vknjižene tvrdke cele dežele Kranjske; vse registrovane zadruge in društva, ki se nahajajo v vojvodini Kranjske; orožništvo na Kranjskem; veleposestnike deželne deske; vse fare z duhovščino; vse šole z učiteljstvom; vse pošte s poštarji i. t. d., i. t. d. — Knjiga je prav skrbno po uradnih podatkih sestavljena ter prinaša tudi vse trgovce, podjetnike, obrtnike, ki plačujejo vsaj 16 K direktnega davka. Ta knjiga bo služila vsakomur, posebno večjim županstvom in jo prav toplo priporočamo. Stane 10 kron ter se naroča pri Dragotinu Hribarju v Ljubljani.

Listnica uredništva.

G. Matevž Barle. — Kedor hoče snovati gasilno društvo, dobi pojasnila pri deželni zvezi kranjskih gasilnih društev. Obrnite se na naslov: G. Ivo Trošt, nadučitelj na Igu pri Ljubljani.